

בס"ד, ערב ש"ק לסדר "אשר קנה אברהם", ויחי תשפ"ה

"סולר או בנזין ?"

מה עושים עכשיו ? אסור ליסוע ברכב !
הוא דחף את הרכב הצידה, והחל
לשקול את מעשיו, מה יעשה עתה :

- לדרוש מהמתדלק את מחיר ריקון המיכל, וכדינו של "הדוחף מטבע של חבירו עד שירד ליס", שלדעת השו"ע (חוי"מ שפ"ו א') חייב לשלם על דמי הוצאת המטבע מהים מ"דינא דגרמי" (שו"ע חוי"מ שפ"ו א') ?
- האם המתדלק נחשב מזיד שחייב או שוגג (שלדעת הרמב"ן ג"כ חייב והש"ך פטר – ש"ך שם ס"ק ו') ?
- האם המתדלק פטור לשיטת הרמ"א (שם סעיף ג'), הפטר בדחיפת מטבע⁴ ?
- האם נאמר כאן "למען תלך בדרך טובים" ולא לתבוע את המתדלק (עיין ב"מ פג. בסוגיית שקולא) ?
- האם חובת התשלום היא על המתדלק או על בעל התחנה⁵ ?

המתדלק ששם לב שהרכב עומד בצד, וניגש לשאול האם צריך עזרה. בעל הרכב הסביר לו באיפוק רב, שהוא טעה ומילא בנזין במקום סולר... המתדלק צחק: "אין כאן טעות, אתה צודק ביחס לצבע ידיות התדלוק ב"שירות עצמי", בשירות המלא אנחנו מחליפים את הצבעים, כיון שיש "מתחכמים" בניגוד לנהלים המפורשים, שמנסים ומצליחים (!) למלא בעצמם בעמדה זו ולשלם כ"שירות עצמי"!!!

האם לדעת הקוראים – שיטה זו מותרת כדי להינצל מגניבות ?

באופן חריג הוא לא תדלק בעמדת ה"שירות עצמי", שהמחיר בה זול מאשר עמדת "שירות מלא". הסיבה לכך היתה שהוא הכיר את המתדלק התורן שמצבו הכלכלי דחוק מאוד, וידע שמשכורתו משתלמת גם בהתאם למספר התדלוקים והמכירות. והרי "ממציא לו מלאכה כדי לחזק את ידו" (רמב"ם פ"י ממתנות עניים ה"ז), זו המעלה הגדולה שבצדקה, "שאינה נראית כצדקה והוא לפני הקדוש ברוך הוא צדקה מעולה" (ספר חסידים, אלף לה¹).

הוא התלבט, זול לו יותר לתדלק ב"שירות עצמי" ולתת נדבה למתדלק. האם כדי לקיים "מעלה גדולה שבצדקה" עליו להפסיד ממונ² ? ויתר על כן, המתדלק עצמו גם יקבל יותר ! אולם הוא סבר ש"כבודו" של המתדלק גדול יותר – והגיע לעמדה של "שירות מלא". וביקש מהמתדלק "מיכל מלא" וגם "נוזל לשמשות", למרות שבדרך כלל הוא נהג למלא מיכל המים זה בביתו³.

המתדלק מיהר למלא את מבוקשו. בסיום התדלוק התבררה הבעיה – המתדלק החזיק בידו את ידית התדלוק הכחולה (של הבנזין), ולא את הירוקה (של הסולר). כלומר המתדלק מילא את המיכל בבנזין במקום בסולר !

¹ כ"צדקה" - עיין ספר משנת המשפט חו"מ, צדקה לסימן רמ"ט עמ' סט.

² עיין בהערה הקודמת וה"ה בנידוד.

³ אפילו לר"מ, כיון שמדובר בנזיקי ממון ולא בנזיקי גוף, עיין קצות נז"כ והחולקים.

⁴ בענין זה: משפטי חיים (אוחיון) א' ס' שפ"ו, שו"ת אורח משפטיך (כהן) ח"ב ס' ע"ו, חבל נחלתו ד' נ"ה.

¹ וסיים שם: "אבל אם תראה איש שיכול ללמוד והוא מבין וסופר שיכול לכתוב ואינם רוצים ללמוד ולכתוב אם תתן להם צדקה קורא אני עליהם לצדקה והנה צעקה..." ועיין פזר נתן עמ' 223 ואילך.

² מי שקונה מוצר שאינו זקוק לו כדי לפרנס את המוכר, מסתבר שהכל נחשב לו כ"צדקה", אמנם יל"ע האם לאחר מכן מותר לו להנות מספר זה, שהרי קנאו